Владимир Марић,
саветник у одељењу за жигове,
Савезни завод за интелектуалну својину, Београд

Тродимензионални жиг

Резиме

Чланак се бави проблемом заштите тродимензионалних жигова. Прво питање које разматрамо јесте питање графичког приказа тродимензионалних знакова. Сматрамо да тродимензионални знак мора да буде графички представљен тако да испитивач може са сигурношћу да суди о стварном облику тела. Другим речима, графички приказ мора да одсликава све три димензије тела. Такође, разматрали смо и питање термина "облик одређен природом робе" и "облик неопходан за добијање одређеног техничког резултата". Као врло озбиљан проблем појављује се и сукоб између тродимензионалног жига с једне, и модела с друге стране. Из тог разлога, мишљења смо да у погледу заштите тродимензионалних знакова жигом, службеници из Одељења за жигове морају да успоставе одређену сарадњу с колегама из Одељења за моделе.

***Кључне речи**: тродимензионални знакови; графичка презентација; облик робе; облик неопходан за добијање одређеног техничког резултата; модел.*

Нигде веза између жиговног права и права модела и узорака није тако чврста као у домену заштите, такозваних тродимензионалних жигова. Иако се жиг најчешће исказује у дводимензионалној форми, могућност заштите тродимензионалног знака жигом предвиђена је нашим позитивним прописима, тачније, Законом о жиговима из 1995. године. Бројне дилеме, које се у управном поступку заштите тродимензионалног знака жигом јављају пред испитивачем, заслужују врло

пажљиву анализу како би се дошло до најбољих решења, до одговора који ће најбоље да послуже потребама праксе. То је уједно и главни задатак који пред себе постављамо овим чланком.

Нема никакве разлике у форми између модела с једне, и тродимензионалног жига с друге стране. У оба случаја реч је о телима која се у простору испољавају у три димензије. Док је таква форма правило без изузетка када је реч о моделима, у случају жига таква форма је једна од више могућих. Мерећи број пријава тродимензионалног знака које годишње доспевају у Савезни завод за интелектуалну својину, наспрам оних које се односе на све врсте дводимензионалних знакова, могли бисмо да их окарактеришемо као изузетак. Но то не значи да има мало захтева за заштитом тродимензионалног знака, њих је много више него, рецимо, захтева за заштитом музичког знака и отприлике исто онолико, колико и захтева за заштиту личног имена жигом. Нарочито у години 2002., тај број је повећан, верујемо, добрим делом и због тога што поједине странке не успевају да за жељени облик добију заштиту моделом, па се одлучују на покушај да га заштите у форми тродимензионалног жига.

Разлог због којег се поједини тродимензионални облици штите, или као тродимензионални жигови, или као модели, најлакше се може објаснити функцијом коју таква тела врше у привредном промету.

Модел је, укратко, нови спољни облик неког индустријског или занатског производа или неког његовог дела, који представља нулту серију, односно прототип, на основу којег би се такав производ убудуће серијски производио и који је, као такав, правно заштићен. Три су квалитета која дефинишу модел. Најпре, модел је увек неко тело које заузима извесну запремину; друго, такво је тело прототип будућег индустријског или занатског производа или неког његовог дела; коначно, модел је правно заштићени облик тела. Без овог последњег услова не може бити речи о моделу у формално-правном смислу речи, јер облик неког тела, неког индустријског или занатског производа, у форми модела, не може да постоји без одлуке надлежног органа и без уписа стеченог права у одговарајући регистар. Модел је стога једно од права индустријске својине. Са аспекта имаоца права, власника модела, то је субјективно право, тачније, скуп овлашћења која су му призната позитивним прописима да предузима одређене акте фактичког и правног располагања или фактичке употребе свог модела, којима би задовољавао своје имовинске или неимовинске интересе. Модел је такође и монополско право које делује *erga omnes* тако да нико сем власника модела не може да га користи без његове дозволе, све док признато право траје, дакле петнаест година рачунајући од датума подношења пријаве. Непосредна, конкретна намена одређеног модела и сфера његове примене нису од значаја за правну заштиту. Моделом се може штитити нова каросерија неког аутомобила или облик дугмета на капуту, облик ручног сата или авиона, телевизора или кишобрана, и тако даље. Законски услов, према коме се моделом штити »нови спољни облик неког индустријског или занатског производа« не треба схватати са аспекта сфере његове примене, већ производње. Неоп-

ходно је да се ради о таквом телу које може да се производи серијски – индустријским путем или у некој занатској радионици. Модел није производ *намењен* индустрији или занатству, него производ који може индустријски или занатски да се *производи.* Опсег његове примене готово да залази у све сфере човековог живљења са јединoм сврхом да задовољи извесне практичне људске потребе, али и потребе лепог и естетског.

Жиг има сасвим другачију улогу. Жиг треба да асоцира свест потрошача указујући му на порекло роба и услуга које обележава. Захваљујући жигу, потрошач може да разликује од ког произвођача потичу одређене робе или услуге, да их разликује од роба и услуга исте или сличне врсте неког другог произвођача. Жиг је средство индивидуализације роба и услуга у промету и то је његова главна привредна функција. Ако је модел прототип одређеног индустријског или занатског производа, »калуп« по коме ће се тај производ убудуће израђивати, жиг је онда симбол тог производа, односно симбол његовог произвођача. До краја поједностављено, жиг је средство којим се произвођач служи да би се обратио потрошачу са поруком: »тај производ сам ја произвео«. То је функција сваког жига па и оног који поседује тродимензионалну форму. Иако се по својој појавној форми тродимензионални жиг и модел не разликују, демаркациона линија њиховог раздвајања огледа се у функцији коју те економске категорије у привредном промету врше, па је зато њихова заштита и регулисана различитим прописима. И поред те чињенице, изгледа да адекватна заштита тродимензионалног жига није могућа без извесног уважавања принципа заштите модела.

Графички приказ тродимензионалног знака

Опште правило прихваћено у поступку заштите жига каже да сваки знак који неко жели да заштити жигом, мора бити такав да се може графички представити. Разуме се да се такав принцип има применити и на сваки тродимензионални облик, који би подносилац пријаве желео да заштити жигом. Како је испитивач у поступку заштите жига дужан да у сваком конкретном случају суди о подобности знака да буде заштићен жигом и његовој евентуалној сличности са раније регистрованим жиговима или знацима који имају приоритет, неопходно је да графички приказ тродимензиналног знака буде такав да се на основу њега са сигурношћу може судити о његовом стварном облику. То значи да графички приказ тродимензионалног знака мора да обухвати све његове перспективе, тако да се пред очима испитивача створи потпуна слика о облику тела које подносилац пријаве жели да заштити жигом. Проблем је што Закон о жиговима, а и Уредба која је уз тај закон донета, о томе не кажу ништа. Добар део странака траже заштиту тродимензионалног жига достављајући у захтеву примерке његовог изгледа приказаног у само једној перспективи. Најчешће, то су фотографије или цртежи различитих флаша или боца. У једном таквом случају, странка је поднела примерке знака у форми фотографије на којој се видела флаша приказана у само једној перспективи, захте-

вајући од Завода да је заштити као тродимензионални жиг. На сасвим оправдану примедбу испитивача изражену у резултату испитивања уредности, да се на основу таквог приказа знака не може стећи целовит увид о стварном облику тела за које се тражи заштита, те да странка треба да поднесе нови изглед знака, који ће изглед флаше презентовати у онолико перспектива колико је потребно да се стекне комплетна слика о облику који неко жели да заштити, странка је одговорила да Завод нема право да тако нешто захтева од ње, јер то није предвиђено ни Законом о жиговима, нити Уредбом која је уз тај закон донета (интересантно је да је странка и поред негодовања ипак поступила по резултату испитивања завода и доставила нове примерке знака). Истина је да Закон и Уредба не предвиђају изричито да тродимензионални знак мора да буде презентован на начин о којем говоримо, али то не би смело да спречи Завод да такав услов постави увек када странка тражи заштиту тродимензионалног жига јер то произлази из елементарне логике. Испитивач је у поступку заштите тродимензионалног жига, дужан да суди о његовом облику, о форми која се у простору испољава у све три димензије, а то није могуће уколико изглед приложеног знака одсликава само једну од тих димензија. Овакав резон оправдавамо и ставом *Међународног жиговног удружења,* које када говори о графичкој презентацији тродимензионалног знака, каже да »адекватни углови гледања морају бити приказани тако да стварају јасну слику о облику тела«. Без вишедимензионалног приказа одређеног тела, које неко жели да заштити жигом, није могуће судити нити о његовој подобности да као такво буде заштићено жигом, нити о његовој сличности са неким другим, раније регистрованим жиговима или приоритетним знацима, нити, коначно, о његовој битној сличности или истоветности са раније регистрованим моделима, али о томе касније. За сада, задржавајући се и даље на питању графичког приказа тродимензионалног знака, рецимо и то да би све перспективе облика тела морале да буду приказане у оквиру једног примерка приложеног знака, а никако сепаратно. Због фактичке немогућности да се врши депоновање тродимензионалних тела у Заводу, и због општег принципа да примерци знака које странка прилаже у захтеву морају да буду међусобно истоветни укључујући ту и онај изглед знака који се налази на самом захтеву за признање жига, неопходно је инсистирати на раније споменутом решењу. Перспективе тродимензионалног знака приказане на физички одвојеним папирима и тако приложене у захтеву за признање жига само би непотребно стварале конфузију и збрку. Услови уредне презентације тродимензионалног знака не би требали да буду тако строги, као што је то случај са приказом модела, како то предвиђа Уредба о поступку заштите модела и узорака, али би свакако морали да буду такви да не остављају никакву недоумицу у погледу облика тела које неко жели да заштити као тродимензионални жиг.

Подобност тродимензионалног знака

Питање дистинктивности знака да буде заштићен жигом једно је од два основна питања која испитивач поставља у поступку заштите жига, поред питања сличности. Уколико је знак дистинктиван и уколико је битно другачији од свих других, раније регистрованих жигова или приоритетних знакова, тада он може да буде регистрован као жиг. Уобичајено је рећи, да је такав знак, подобан да буде регистрован као жиг. Наравно, неопходно је да буду испуњени и неки услови који се тичу форме, односно самог поступка заштите, али то сада није предмет нашег интересовања. Услови подобности жига непосредно су формулисани у члану 5. Закона о жиговима и то форми забрана: таксативно су набројане карактеристике које један знак не сме да поседује да би био заштићен жигом. Те забране су свеобухватне, јер се односе на све врсте знакова, без обзира на њихову форму и без обзира да ли у промету обележавају робе или услуге.

Дистинктивност знака, као круцијални квалитет жига без којег он не би смео да постоји, уткан је у саму суштину те економске категорије и непосредно се исказује као његова способност да индивидуализује робе и услуге у промету, односно произвођача тих роба или услуга. Све ово, наравно, важи и за тродимензионални жиг. Појам дистинктивности знака заслужује далеко подробнију анализу и њега *de facto* није лако дефинисати. За потребе овог чланка, сматрамо да је довољно разликовати га од појма подобности знака, јер је тим појмом, поред дистинктивности обухваћено и питање сличности знака са раније регистрованим жиговима. Дистинктивност тродимензионалног жига морала би да произлази из његовог облика, односно облик тродимензионалног жига морао би да буде такав да јасно указује на порекло роба и услуга. Облик је дакле оно што се исказује као симбол произвођача роба и услуга, облик који по себи мора да буде особен, посебан, да би био заштићен жигом, такав да у свести потрошача ствара јасну асоцијацију од кога потичу означене робе и услуге. Уколико странка у захтеву за регистровањем жига, јасно назначи да жели заштиту тродимензионалног жига, испитивач би процену дистинктивности таквог знака требао да сведе на испитивање његовог облика, док би све остале елементе, уколико они само постоје као интегрални део тродимензионалног знака, требао у потпуности да занемари. Тако, материјал од кога је тело направљено не би играо никакву улогу при процени дистинктивности тродимензионалног знака. Без значаја била би и боја или више боја којима је тело евентуално обојено. Уколико би облик тела био обогаћен и неким графичким решењем или садржао некакав вербализам, чак иако би ти елементи, посматрани независно од самог тела, били дистинктивни, заштиту би и тада требало одбити, уколико облик тела по себи није дистинктиван. Надаље, са аспекта процене дистинктивности тродимензионалног знака, сви услови који су прописани чланом 5. Закона, а који се тичу дводимензионалних знакова (да знак не указује искључиво на порекло роба и услуга, да није преваран, да не вређа јавни морал и тако даље, да више не набрајамо), важиће и за тродимензионални жиг. Међутим, чланом 5. став 1. тачка 3.

Закона, прописан је услов који се тиче дистинктивности искључиво тродимензионалних знакова па ћемо том питању да посветимо наредних неколико редова.

Споменути члан гласи: »Жигом се не може заштитити знак који искључиво представља облик одређен природом робе или облик робе неопходан за добијање одређеног техничког резултата«. До доношења Закона о жиговима 1995. године, члан који смо управо цитирали није био уобличен као законска норма и тек је актуелним законом легализована дотадашња пракса Завода да се жигом штите тродимензионална тела, што је и данас случај. Законодавац је члан 5. ст.1 тач. 3 преузео из правилника ЕЗ где је у члану 7. став 1. тач. е) речено да се »одбија заштита жигом знакова који су састављени искључиво од облика, који је одређен самом природом робе или од облика који је нужан да би се добио одређени технички резултат или од облика који даје битну, основну вредност производу.« Како видимо, законодавац се није одлучио да у целини преточи текст правилника у домаћи законски текст, већ је последњи део те одредбе изостављен. Тиме је, чини се, направљен пропуст, али пре него што о томе нешто кажемо, покушаћемо да споменути члан Закона, чија је формулација прилично нејасна, пажљиво протумачимо. Закон, у контексту заштите тродимензионалног жига, уводи дакле двоструку забрану: најпре, одбија се заштита тродимензионалним жигом оних тела чији је облик искључиво одређен природом робе, и друго, одбија се заштита тродимензионалним жигом оних тела чији је облик неопходан за добијање одређеног техничког резултата. За разлику од нашег закона, правилник ЕЗ, поред две набројане забране уводи и трећу: жигом се не може заштитити тело које се састоји искључиво од облика који даје битну, основну вредност производу.

Надаље, рећи ћемо неколико речи о првој споменутој забрани, оној, којом се одбија заштита тродимензионалним жигом оних тела чији је облик искључиво одређен природом робе.

Реч »искључиво«, коју законодавац користи, наводи на закључак да се тродимензионалним жигом не могу штитити она тела чији облик одређује једино и само природа означене робе; дакле, уколико облик тела деривира из нечега што није никако повезано са природом робе, ни посредно ни непосредно, заштита би могла да буде одобрена. То важи и за случај када је облик тела такав да га делимично предодређује природа производа, а делимично је резултат креативности творца тродимензионалног знака. Битно је зато водити рачуна да ли је облик тела одређен искључиво природом робе, или је можда одређен и нечим другим што се ни на који начин не може приписати природи робе која ће бити означена тродимензионалним жигом.

Логично се надаље намеће питање правог значења појма »природа робе«, а потом - како »природа робе« утиче на њен облик. Природа робе је тешко одредив, крајње флуидан и вишезначан појам, који може да се тумачи на најразличитије начине. Природу робе заправо одређују све њене особине без којих она, као таква, не би ни могла да постоји. Међутим, чини се да овај критеријум може да се примени само на ону робу која је обликована једино дејством природних сила, без утица-

ја човекове руке. Такве робе доспевају у промет у оном облику у којем их човек налази у природи. Сви други производи које је створио човек, да би њиховом употребом постигао одређени технички резултат, спадају под други критеријум, према коме се жигом не може заштитити облик робе који је искључиво одређен његовом техничком функцијом. Најбољи пример производа чији је облик искључиво одређен природом робе, јесу прехрамбени производи, и то они које у виду плодова човек налази у природи: на пример све врсте воћа и поврћа, житарице и тако даље. Поред њих, ту још можемо да убројимо и разне руде, минерале, лековито биље и многе друге производе. Како је њихов облик одређен једино њиховом природом, не може се одобрити заштита жигом оном знаку који би имао облик, рецимо јабуке, за исту такву робу, јер је такав облик генеричан, а то даље значи – недистинктиван. Одбијањем заштите таквом знаку спречило би се успостављање монопола у корист једног лица, физичког или правног, да стекне право на нужни облик производа. У супротном, евентуално установљење таквог монопола значило би немогућност свих других учесника у промету да се таквим обликом служе како би потрошачима рекли понешто о карактеру роба које на тржишту нуде, што је свакако друштвено неприхватљиво. У корену оваквог резоновања је неспорна истина, да и облици могу да имају својство генерике, дакле нечег општег, што је заједничко већем броју појава, које су одређене било по врсти, броју, количини или нечем другом. Пракса је Завода за интелектуалну својину да одбија заштиту жигом оних речи које означавају врсту производа, јер су такве речи генеричне, а тиме и недистинктивне, што најзад значи, неподобне да у промету индивидуализују произвођача таквих роба. Исто важи и за облике, јер и они, баш као и речи, могу да имају генерично својство.

Друга забрана, коју установљава Закон о жиговима, јесте она према којој се одбија заштита жигом оних тела чији је облик неопходан за добијање одређеног техничког резултата. Овде се по нашем мишљењу сврставају сви они производи које је човек створио, да би послужили неком корисном циљу и испунили своју техничку намену. На примеру једног таквог производа анализираћемо и његову неспојивост, или барем тешко разумљиву везу са термином »природа робе«, како бисмо још једном показали да се тај појам једино може везати за оне робе које су обликоване дејством природних сила, а не деловањем човека. Од небројено много таквих производа, ми ћемо рећи нешто о шрафцигеру, као врсти ручног алата.

Сваки је шрафцигер направљен од чврстог материјала, најчешће од челика. То је једна од његових особина без које он не би могао да постоји, тачније, без које не би могао да послужи сврси којој је намењен, то јест завртању и одвртању шрафова. У природи је такве робе да увек буде сачињена од материјала као што су гвожђе или челик или неки други метал, а никако од материјала као што су, рецимо гума или пластика. Иако је та особина свакако неизбежни део природе робе о којој говоримо, ипак, она никако не утиче на облик самог производа. Познато је да постоји много различитих производа, са најразличитијим облицима и сви ти производи начињени су од сличних, чврстих материјала, као и шрафцигер. Као

још једна од суштинских особина издваја се и његова величина. Сваки шрафцигер мора да поседује и извесне димензије, односно, мора да буде такав да га сваки просечан човек може држати у својој руци, да би њиме могао несметано да рукује. Наравно да величине шрафцигера варирају, али је незамисливо да неки шрафцигер буде велики као десетоспратница или мален као дугме на кошуљи, јер би као такав био нефункционалан. Ни та особина не утиче ни на који начин на његов облик, а ипак је део његове природе, јер претерано велики или претерано мали шрафцигер не би могао адекватно да се користи складно својој сврси. У случају производа које је човек својим смисаоним радом створио, све његове карактеристике, које чине његову природу и без којих он као такав не би могао да постоји, сублимирају се у једној ствари – у његовој техничкој функцији. Заправо је техничка функција производа оно што предупређује његову природу, па тиме и све његове основне одлике укључујући ту, коначно, и његов облик. Јер најзад, облик шрафцигера о којем све време говоримо, није случајно такав, већ је тако замишљен управо да би на најбољи могући начин послужио својој сврси, односно, да би на најлакши, најједноставији и најцелисходнији начин испунио своју техничку функцију. Овде се техничка функција производа појављује као нешто што узрокује његов нужни облик, а нужни облик производа је генеричан облик, јер је својствен свим производима одређене врсте. Њему стога мањка дистинктивност као основни квалитет сваког жига, без које он не може да постоји. Зато Завод одбија заштиту жигом оним телима чији је облик одређен њиховом техничком функцијом. Овде посебно треба нагласити да облик тела **не мора искључиво да буде условљен његовом техничком функцијом да би заштита била одбијена, већ је по нашем дубоком уверењу, довољно да суштински доприноси фактичкој употреби производа, па би то већ био довољан разлог за одбијање заштите.** То је прва основна мисао коју овим чланком желимо да саопштимо читаоцу. Најчешћи пример таквих тела, према пракси Савезног завода за интелектуалну својину, су разне врсте флаша и боца које би подносиоци пријаве да штите тродимензионалним жигом. Таква тела могу попримити најразличитије облике: флаше или боце могу да буду овалне, угласте, могу имати дршку, једну или више њих, могу бити наравно и без дршке, њихова површина може да буде глатка, храпава, прошарана браздама различите ширине и положаја и тако даље. Једноставно речено, њихов облик може да буде оригиналан, посебан, па тиме и дистинктиван. Међутим свака флаша или боца, представља увек компактно, хомогено тело које заузима одређену запремину у коју би могла да стане некаква течност, која би била »заробљена« унутрашњим ободима тог тела, тако да се спречи њено расипање, док се на врху (или дну) тог тела, налази отвор са затварачем кроз који би течност, пошто се он наравно одврне, требала да истиче. Не бисмо могли назвати флашом оно тело које нема ни један отвор за отицање течности, нити оно тело које је прошарано бројним рупама због којих течност у њему не би могла да се задржи, ма колико такво тело по свом облику подсећало на оно што сви, више - мање, знају као флашу. Зашто? Зато што такво тело не би могло да врши функцију флаше, као што ни

аутомобил без точкова не би могао да врши функцију аутомобила. Пошто подносиоци пријаве жигом желе да штите облик флаше, углавном за производе као што су алкохолна или безалкохолна пића, детерџенти и други слични производи, који се у промету налазе у течном агрегатном стању, питање је, како је облик флаше, ма какав он био, опредељен техничком функцијом тих производа и имају ли они уопште такву функцију? Свакако је тешко образложити какву то техничку функцију има на пример ракија, као врста алкохолног пића, а потпуно је неозбиљно тврдити да било каква течност, па тиме и ракија, има некакав облик. Ту се и не може говорити о облику производа, јер је реч о течном агрегатном стању које једноставно не може да има сталан облик. И поред свега тога, течност ма које врсте, не може да се нађе у промету и не може фактички да буде производ који би служио својој сврси, уколико се не налази у флаши или некој другој посуди, које, опет, морају да поседују минимум услова да бисмо их називали тим именом, о чему смо напред говорили. Тај минимум услова опредељује физичка природа течности и у томе ми видимо функционалну везу између производа и облика тела, наизглед заиста сасвим посредну, а ипак за нас суштински важну. Флаша, ма каква да је, првенствено у промету има техничку функцију, па тек онда, тек секундарно, функцију обележавања. Према ономе што каже Закон о жиговима у члану 1. ст. 2. »жиг је право којим се штити знак који у промету служи за разликовање робе (...)«, закључујемо да се његов квалитет и његова вредност манифестују једино кроз моћ његове асоцијације. Понекад та асоцијација делује као средство индивидуализације онога од кога потичу означене робе и услуге, понекад је средство маркетинга, али никада жиг није фукционално повезан са фактичком, материјалном употребом самог производа. Ма како слободно да тумачимо напред цитирани члан Закона, такву везу не можемо да пронађемо. Завод за интелектуалну својину би требао да одбије заштиту жигом сваком телу које поред функције обележавања, врши и неку другу функцију која је повезана са фактичком употребом производа, ма каква она била. Стога ниједна флаша или посуда (укључујући ту и чувени пример боце Кока- коле) не би требала да ужива заштиту жигом, већ би евентуално могла да буде заштићена као модел. Одличан (и уједно најпознатији) пример тродимензионалног жига је чувена мерцедесова звезда, која је заштићена и у нашој земљи. Тај тродимензионални жиг има искључиво функцију обележавања и ни на који начин није повезан са техничком функцијом, односно фактичком употребом производа чијем обележавању служи. Аутомобили марке мерцедес могу да се крећу по путевима без обзира да ли се на челу њихове хаубе налази позната звезда или не. Зато је то, по нашем мишљењу, пример тродимензионалног жига *par exelance.*

Не би постојала никаква сметња да се облик флаше заштити жигом за било који производ са којим такав облик није функционално повезан, нити доприноси на било који начин његовој фактичкој употреби. Уколико би подносилац пријаве хтео да заштити облик флаше за робе као што су на пример ципеле или неки дру-

ги слични производи, уз испуњење неких других услова, не би било сметње за одобравање заштите.

Најзад, рећи ћемо неколико речи и о трећој забрани коју наш Закон не спомиње, али која је присутна у правилнику ЕЗ, а где је речено да се одбија заштита жигом оним телима која дају битну, основну вредност производу.

Овако формулисана норма оставља могућност заиста широког тумачења. Према мишљењу Суда правде у Бенелуксу, »облик који даје битну вредност производу постоји у случају када облик чини производ елегантнијим или привлачнијим, те изглед производа увелико одређује његову продајну вредност (одлуке у предметима ADIDAS од 23.12.1985. године и BURBERRYS од 16.11.1991. године). Облик тела који даје битну, основну вредност производу, по нашем мишљењу, у ствари је облик самог производа. **Завод не би смео да одобри заштиту жигом ниједном телу које представља облик самог производа због несагледивих проблема који могу да настану због колизије са правом на модел**. То је наша друга основна мисао. Тело које ће се у промету наћи као некакав производ може евентуално, уз испуњење законом предвиђених услова, да буде заштићено као модел, али заштита жигом, тог и таквог тела, тада не би смела да дође у обзир. Писац је имао прилику да се увери како амерички завод, USPTO, није наклоњен оваквом резоновању, већ таквим телима, која су уједно и облик производа који се у промету налази, одобравају заштиту жигом. У конкретном случају, радило се о посластици, маленом жутом пачету чије је тродимензионално решење заштићено као жиг, а не као модел. Иако је споменуто решење заиста оригинално и дистинктивно, те стога има асоцијативну снагу и може да укаже на порекло роба, ми не видимо да исту такву функцију не би могло да врши и као модел. Тачније модел, као облик неког индустријског или занатског производа, могао би после неког времена, захваљујући чињеници да представља оригинално идејно решење облика тела, да стекне асоцијативну снагу и почне да указује на порекло производа. Тиме би оно спонтано почело да врши и функцију жига, иако то у формално правном смислу речи не би било, поред своје основне функције задовољавања извесних друштвених потреба, практичних и естетских, које врши као модел. Добар пример за то су познате *Kickers* ципеле чији је облик специфичан, и јасно асоцира потрошача о ком производу је реч и од кога он потиче. Такав облик чини ципеле привлачнијим, лепшим и умногоме доприноси њиховој продајној вредности, те нема основа да буде заштићен жигом.

Не тако ретко, дешава се да странке, поједина тела која чак испуњавају све услове да буду заштићена моделом, не желе и да штите моделом, већ се одлучују за заштиту тродимензионалним жигом. Оне то чине зато што је трајање модела ограничено прописима Закона о моделима и износи петнаест година од датума подношења пријаве модела. Трајање жига није међутим ограничено и он траје »вечно«, под условом да странка у извесним временским интервалима подноси уредне захтеве за продужење важења жига и за то плати потребне таксе. Странкама се очигледно више »исплати« да одређено тело заштите као тродимензионални

жиг него као модел, јер таква заштита траје, како је речено, неограничено. Заједно са стручњацима из Одељења за моделе, Одељење за жигове би у сваком конкретном случају када неко тражи заштиту тродимензионалним жигом морало да процени да ли такво тело има, поред функције обележавања производа и извесну употребну вредност у контексту производа чијем обележавању служи. Ако би одговор био позитиван, заштиту жигом би требало одбити управо зато да би се избегле споменуте злоупотребе.

Коришћена литература

1. Закон о жиговима, (»Службени лист СРЈ,« бр. 15/95).
2. Закон о моделима и узорцима (»Службени лист СРЈ«, бр. 15/95).
3. Манигодић Миленко, Робни и услужни жигови, Просвета, 2001., Пожаревац
4. GUIDELINES FOR TRADEMARK EXAMINATION, International Trademark Association, 13. maj 1998.
5. Уредба о поступку за признање жига (»Службени лист СРЈ« бр. 7/96).

Vladimir Marić,
Associate in the Trade Mark Department,
Federal Office for Intellectual Property, Belgrade

Protection of Three-Dimensional Marks

Summary

The article considers Three-Dimensional Marks protection. Two problems of this protection was disscused: the graphical representation of the Three-Dimensional Marks and inherent registrability of the mark. We think, that sufficient views must be presented for the shape to be clearly represented. We were discussing, what does it really means – the shape determined by the nature of the product or a shape indispensable to be obtain a given between Three-Dimensional Marks on the one side, and Models on the other side. Because of that, we think, that during the administrative procedure, the some cooperation between experts in Models and Patterns Department and experts in Trademark Department must be established.

Key Words*: three-dimensional mark; graphical representation; shape of goods; shape indispensable to obtain a given tehnical result, model.*